

на підставі Постанови Кабінету Міністрів України № 150 від 15.02.2012) URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1074-95-п>

8. Про закордонних українців: Закон України від 4 березня 2004 р. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/rada/show/1582-15>

Роман ГОЛОБУТОВСЬКИЙ
суддя Дніпропетровського окружного
адміністративного суду,
професор кафедри
загальноправових дисциплін
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
доктор юридичних наук, доцент

Вікторія НІКІТЕНКО
здобувачка вищої освіти
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ДОСЛІДЖЕННЯ ФОРМУВАННЯ ТА СУЧАСНОГО СТАНУ ІНСТИТУТУ ПРЕЗИДЕНТСТВА

Створення та розвиток інституту президента в сучасній Україні не ґрунтувалося на відповідних теоретичних дослідженнях, не враховувало державно-правову практику розвинених іноземних країн, а здебільшого ґрунтувалося на принципі «проб та помилок».

У результаті цього інститут президенства у період до набрання чинності поправок до Конституції від 8 грудня 2004 р. вказував на гіпертрофію. Зауважимо, що спостерігалось значне перевищення Президентом його повноважень, що виявлялось в виконванні ним функцій вищого органу виконавчої влади. Гіпертрофований контроль Президента над Кабінетом Міністрів України (далі по тексту – Кабмін) призвів до того, що уряд міг бути відправлений у відставку залежно від політичної ситуації та незважаючи на результат його діяльності [1, с. 49].

Питанням формування і функціонування інституту президенства в Україні в останні роки приділяється значна увага. Приміром, дослідженням формування інституту президенства займалися такі вчені, як С. Агафонова, С. Алексеєва, О. Бойко, В. Головатенко, В. Погорілко, В. Тацій, Ю. Тодика, О. Фрицький та ін. Разом з цим чимало проблем не вирішено, що детермінувало написання цієї роботи.

Перед початком розгляду питання необхідно визначити, що собою являє інститут президенства стосовно інших гілок влади. Тож, відповідно до концепції раціоналізованого парламентаризму глава держави не є окремою гілкою влади та не належить до традиційних гілок влади (не зважаючи на це, функціональна зацікавленість Президента більш схильна до виконавчої гілки). Дана концепція не трактує інститут Президента як окрему гілку влади ні за статусом, ні з сутністю [2, с. 103].

Зауважимо, що принцип поділу влади включає поділ на законодавчу, виконавчу та судову влади спираючись на функціональні та змістовні ознаки, проте характер президентської влади не може бути чітко прив'язаний лише до одного з класичних елементів владної тріади. Це пояснюється тим, що статус Президента не пов'язаний ні із здійсненням законодавчих функцій, ні з виконанням законів та здійсненням виконавчої влади, ні із судовою владою.

Аналізуючи твердження «Президент є главою держави», твердження про те, що президент є главою держави, не слід трактувати це як визнання факту його зверхності над іншими елементами владного механізму.

Впродовж часу своєї незалежності українська держава піддалася суттєвим змінам форм влади, спостерігалася зміна сприйняття сутності функцій Президента. Дивлячись на це необхідно відмітити, що у державному механізмі України, що побудований на принципі поділу влади, Президент має виступати лише як один із найвищих державних органів поруч із Верховною Радою України (далі по тексту – ВРУ), Кабміном, Конституційним та Верховним судом. Тож, твердження «Президент є главою держави» повинно означати, що Президент стоїть не над гілками влади, а між ними, маючи на меті

забезпечення єдності державної влади та координації у взаємодії її структурних елементів [3, с. 7].

Верховенство Президента та Конституції України (далі по тексті – КУ) має гарантуватися не лише прямим впливом на суспільство, а й впливом на інші вищі державні органи, маючи на меті координацію, погодження та консолідацію. Саме такою мала бути суть інституту президенства за змішаною формою правління, що було запроваджено КУ 1996 року. Аналізуючи повноваження, які реально здійснює Президент, можна сказати, що функціонально Президент концентрується на сферах представництва у зовнішній політиці, національній безпеці, арбітражі та конституційному правопорядку.

Особливого значення має роль Президента як гаранта принципу єдності державної влади в умовах її поділу та узгоджене функціонування та взаємодія органів державної влади. Для цього глава держави має повноваження, що дозволяють йому функціонально проникати у сферу компетенції інших органів влади.

Завдяки поєднанню в одній особі влади та механізму управління інститут президенства наділен можливістю оперативного попередження, обмеження, а також швидкого та ефективного вирішення конфліктів та криз, які можуть становити загрозу для суспільства. Президенту як гаранту КУ, прав і свобод людини відводиться стабілізуюча роль у функціонуванні державного механізму [3, с. 10]. З цієї метою він повинен забезпечити, щоб усі державні органи виконували свої функції в межах своїх повноважень.

Підсумовуючи роботу та беручи до уваги особливості політичної системи України, зокрема її практику конфліктних взаємовідносин між органами влади та низьку здатність партійно-політичних сил до співпраці, постає необхідність подальшого конституційного коригування щодо потреб виконання Главою держави повноважень представницького та арбітражного характеру, які не допускають функціональної інтеграції Президента до виконавчих структур, при одночасному збереженні його повноважень у галузях управління, що з свого функціонального характеру та необхідності прийняття оперативних рішень вимагають активної реалізації принципу одноосібного керівництва. Перш за все такими сферами виступають сфера забезпечення національної безпеки і суверенітету держави, сфера керівництва Збройними силами та сфера забезпечення конституційної законності. Це цілком обумовлюється статусом Президента, що є гарантом територіальної цілісності України, а також прав та свобод людини та громадянина.

1. Крусян А. Президент України: особливості конституційно-правового статусу та тенденції його удосконалення. *Юридичний вісник: щоквартальний журнал*. 2011. № 2. С. 49-57.

2. Кузнецова О. Взаємодія інституту президенства з іншими гілками влади (на прикладі України, Росії та Білорусі). *Гілея: науковий вісник*. 2011. № 45. URL: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Gileya/2011_45/Gileya45/P6_doc.pdf.

3. Скрипнюк О. В., Федоренко В. Л. Функції та повноваження президента України - основа конституційно-правового статусу глави держави в Україні. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2011. № 3. С. 7-17.

Каміль ПРИМАКОВ

доцент кафедри
загальноправових дисциплін
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук

Аліна ГРИНІК

здобувачка вищої освіти
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ПРИНЦИП ЗАКОННОСТІ ПРИРОДА ТА СУТНІСТЬ В УМОВАХ ДЕМОКРАТИЧНИХ ЗМІН

В аспекті того, що Україна проголошена правовою, соціальною, демократичною державою, важливу роль відіграють конституційні принципи, які набувають значення імперативних вимог, зокрема загально-правовий принцип законності, що використовується як основа правового